

A budai Várnegyed egyik legrégebbi műemléke, a XIII. században épült Mária-Magdolna templom tornya is súlyosan megrongálódott a háború alatt. Csemegi József tervei alapján helyreállították. Ugyancsak korszerűen építették újjá a Tóth Árpád bátyásatány 39. szám alatti barokk házat is

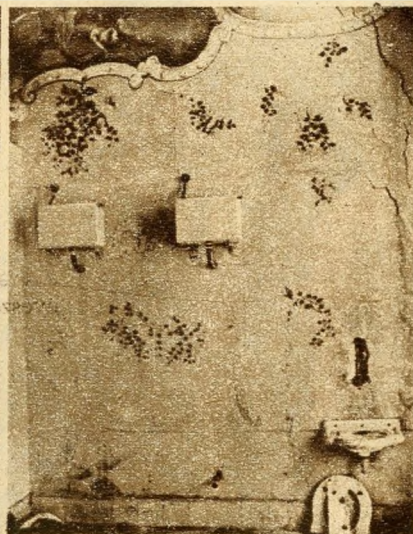
Világszerte gyönyörűnek elismert fővárosunk fölött, a budai Várban régmúlt idők csodálatos építményeit tárta fel műtörténészeink kutató csákánya a romok alól. Es Budapesten kívül még 2806 helységeket találhatunk műemlékeket, melyek mind a múlt időköt elevenítik fel, népünk sokoldalú alkotó tehetségét bizonyítják.

Öröm látni a pusztító háború óta helyreállított középkori falakat és tornyokat, de legalább annyira lehangoló, hogy — jöllehet a második ötéves terv irányelvei is foglalkoznak a budai Vár helyreállításával — még ma sincs olyan elfogadott átfogó tervünk, amely legalább elvileg tisztázta volna a Vár újjáépítésében kövendő célkitűzéseket. A romok

felett új ország épült, de a műemlékek helyreállítása terén éppen úgy, mint az új lakások építésével, elmaradtunk a kívánatos szintől. Pedig figyelemzetésben sem volt hiány. G. M. Orlov Sztálin-díjas építész-mérnök négy esztendővel ezelőtt elismerőleg nyilatkozott az építőművészeink Vár-beli munkájának művészi értékéről, de szót arról is, milyen kár halasztgatni, elodáznai a felhasználás céljaira alkalmas műemlékek helyreállítását, amikor sokkal gazdaságosabb megoldás, mint új épületeket emelni. Hasonlóan nyilatkozott, amikor hazánkban járt, Jan Zachwato-wicz műtörténész-építész is, a nagyszabású varsói műemlékhelyreállítási bizottság vezetője.

Az edelényi l'Hullier-kastély egyik rokokódíszes terméből — így választották le mellékhelyiségeket

Abogyan helyes és — abogyan nem lenne szabad

A korszerű műemlékvédelem munkája nem fejeződik be azzal, hogy helyreállít egy főúri kastélyt vagy egy rombadólt középkori házsört, igazi hivatását csak akkor tölti be, ha olyan rendeltetést szerez a műemléknek, mely a felhasználás mellett biztosítja további megóvását is.

A XVIII. századbeli kastélyok egész sorában kórházakat és szanatóriumokat rendeztek be. Az egészségvédelmet szolgálja a péceli Ráday-kastély, a csákvári és tatai Esterházy-kastély, a seregélyesi Zichy-kastély. Művészek alkotó háza lett a sárospataki Rákóczi-vár-ból és a szilvágyi Puthényi-kastélyból. A győri „Apát urak házából” kitelepítették az elcsúfító boltokat és múzeumot rendeztek be a régi szépségében visszaállított, XVII. századbeli épületben. A Várban a régi budai városháza lett a Budapesti Történelmi Múzeum otthona, a Disz téri Kremsmünster-házban a Középkor-tervező Vállalat irodahelyiségei kaptak helyet. A Hess András tér 4. alatt a Gazdasági Levéltár dolgozik. Nehéz azonban egyetérteni azzal, hogy a nagy költséggel helyreállított régi Egyetemi Nyomda patinás szobáiba burgonyát és káposztát raktároznak... Azt sem lehet műemlékvédelemnek nevezni, hogy több mint félezer életvidám általános-iskolák rongálja rendszeresen a várnegyed legszebb barokk épületét, a Tánácsics utcai volt Hatvany-palotát. Évek óta ez ugyanis a várne-

Több mint MŰEMLEKVÉDELLEM

gyedi gyerekek „ideiglenes” iskolája.

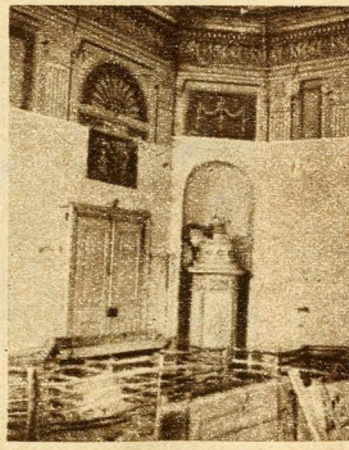
Vidéken? Fertődön a világ-híres és csodálatos pompájú Esterházy-kastély középső része, mely teljes épségben maradt meg a háború után, kuckoracaktár lett. Az edelényi l'Hullier kastély rokokófreskós nagyterméből — mellékhelyiségeket választották le, a kétszázéves, virágdíszes falba lefolyócsöveket helyezték el. A váchartyáni Gosztonyi-kastély dísztermének barokkfestményeit a helyi tszcs — a baromfitartás higiéniai szabályainak megfelelően — lemeszeltette, a parkettre baromfiolákat állított.

A mai Tánácsics utcai iskola helyett évszázados régi helyen, a Hess András tér 2 alatti falakra kellene iskolát emelni. Ilyen vázlat terv már el is készült. Ugyancsak a Hatvany-palotában helyet kaphatna egy kutató intézet, melynek céljaira az épület sokkal jobban megfelelne, s amely kevésbé is rongálná.

A váchartyáni kastély pedig alkalmas lenne például aggok házának. Hogy csak ezt a két megoldást ajánljuk a műemlékek megóvására.

A lakáskérdésben is segítség lenne

A Vár lakónegyedében a helyreállítással mintegy 300 új lakást és félmillió köbméter terjedelmű új középületet nyerhetnénk. A részben romos házak lakás céljából való helyreállítását azonban hátráltatja, hogy az átépítés idejére nehéz a lakott részek bérletének cserelakást biztosítani. A Fővárosi Tanács a Tárnok utca elején helyreállított házak új lakásaival segíthetné elő nagymértékben ennek a kérdésnek megoldását.

A váchartyáni Gosztonyi-kastély nagyterme — baromfitelepnek átalakítva

Az irodaházak céljaira alkalmas épületekbe viszont — a Hess András tér 1., Uri utca 52., Országház u. 28., stb. — olyan intézmények költözhetnének, melyek ma a város szívében foglalnak el összkomfortos lakásokat.

jobban illenének például kerámia-, ötvös-, könyvkötőműhelyek, restauráló műterem és más hasonló kézműipari műhelyek, boltok, kirakatok.

Az üressé vált telkeket beépítendő, a történelmi keretbe illő házak tervezésére is

A győri „Apát urak házából” kitelepítették az üzleteket és az újjáépített palotában helyezték el a városi múzeumot (A Műemlékek Országos Bizottsága fényképgyűjteményéből és Farkas Tibor felvételét)

A sokat vitatott közlekedést úgy kellene megjavítani, hogy — a hűvösvölgyi mozgólépcső mintájára — a tönkrement Sikló helyén vagy másutt mozgólépcső vezetne a Várba.

Szólni kell még a Vár lakónegyedének a külső képéről is. Helyes, hogy az IKV elsősorban a lakáshelyreállítások ügyét tartja a Várban napirenden, de helytelen, hogy nem végezte el 71 ház homlokzatának a helyreállítási munkáját. Kívülről ma is romosak a belülről helyreállított épületek. Ez éppúgy megbontja a történelmi hangulatot árasztó környezetet, mint ahogy nem való a Szentháromság térre, a 700 éves, kőcsipkés Mátyás templom szomszédságába a — röplabdapálya. A várnegyed patinás képéhez

már pályázatot kellene kiírnia az Építészeti Minisztériumnak. Számos művésznünk szívesen költözne a Várba és vállalná az építés költségeit is, ha biztosítanák arról, hogy megfelelő ütemben történik az építkezés. Ehhez azonban megfelelő szakképzettséggel rendelkező munkásgárda kell, akik szeretik és értik a műemlékek helyreállításával, az újjáépítéssel járó feladatokat, s a nagyobb felkészültséget igénylő munkának megfelelő fizetést kapnak.

Fordítsunk műemlékeinkre több gondot és alaposan vitassuk meg a további lépéseket. A meggondolt határozatot pedig kövessék a tettek!

Több ez, mint műemlékvédelem.